

Marginalii la *Scrieri Defecte*

de Florentin Smarandache, Editura Aius, 1996, 144 p.

Marian Barbu

Tipul de “lector in fabula”, definit de Umberto Eco, presupune descifrarea unui text literar nu numai prin grila de receptare, ci și prin cea de emiterie, de formulare a codului unui enunț. Și ca-ntr-o logică primară, atunci când mesajul nu se afirmă nici în absconzitățile textului, înseamnă că acesta rămâne barbar sau în grădina desfătărilor de jocuri aleatorii.

La încheietura acestor observații, cumva tranșante, matematicianul Florentin Smarandache a așezat nonșalant **paradoxismul**. Dacă mișcarea în sine, sloganurile inițiate și dezvoltate periodic de autor, pare să înșurubeze în ansamblul prerogativelor culturale, exemplele, și mai ales cele literare, trag ideile spre periferia interesului de lector.

Foarte interesant că o degringoladă **sui generis** a limbajului în acest sens a fost consemnată violent în Europa după 1916, după mișcarea dadaistă de la Zürich (Elveția). Ramificațiile care i-au urmat au căpătat destule conotații care, chiar dacă n-au dus la o unitate de vederi (de ideeție, de stil), au fost împărtășite insular. Ba prin suprarealism (Franța), prin expresionism (Germania, Austria), prin modernism (România) ș.a.m.d.

Luată în ansamblu, mișcarea modernismului s-a dovedit benefică pentru întreaga lume. Mai întâi, s-a contrapus unei tradiții a sec. al XIX-lea, care începuse a fi fracturată deja până la primul război mondial prin simbolism (în Franța, Belgia, Italia), prin versul liber și proza de tip psihologic (în SUA, Rusia) ca și după aceea, când s-a creat Uniunea Sovietică, unde literatura a devenit slugă la remorca politicului. Simplele revolte (într-ale scrisului) aparținând lui Maiakovski ori Esenin rămân bombe artizanale față de orientarea

comunistă, care cerea literaturii îndeplinirea principiului leninist că ea trebuie să fie o rotiță și un șurub în angrenajul atât de complex al propagandei de partid.

Așadar, reînvierea unei modernități cu orice preț, după căderea comunismului în Europa de Est, rămâne de aci, un fapt explicabil de condițiile istorice date. Întrebarea este cât timp se mai poate stăruia într-un asemenea clivaj? Cu atât mai mult, cu cât asemenea desfacere era vizată insistent după moartea în 1953 a lui Stalin. Numai că doctrinar, ideologia comunistă instalată omogen în Europa de Est și izolat în țări ale Asiei sau Africii, a început să depersonalizeze vizibil chiar în interiorul țărilor susținătoare.

Ei bine, literatura n-a mai fost obligată să slujească deloc cauza, descoperind sau revitalizând subiacențele, simbolurilor, parabolilor, mutările de teme în spații exotice, creștine, ori pur și simplu, de către cititor.”

De remarcă, fie și în treacăt, că stilul gongoric n-a fost izolat, rămas doar în biografia scriitorului de la Cordoba. În Italia, maniera a cultivat-o G. Marino (1569-1625), în Franța, a fost susținută în timpul lui Ludovic al XIII-lea (Molière însă, în 1659, va satiriza “maniera” în **Prețioasele ridicole**, inaugurând astfel teatrul de moravuri în Franța), în Anglia a fost adoptată de J. Lyly (1553-1606) numindu-se eufuism (după titlul romanului **Euphuus**).

Pe bună dreptate s-au întrebat unii comentatori (mai ales români, care știu mai multe despre rădăcinile avangardei, avându-i în memorie pe Urmuz, Gh. Ciprian, E. Ionesco, Emil Cioran, ca să luaăm doar câțiva dintre membrii falangăi moderne “a cazului” și să nu-l mai invocăm cu detalii pe nemuritorul I.L. Caragiale, un Molière al nostru, cum se exprima B.P. Hașdeu) dacă actul scriptural al lui Smarandache, conceput astfel, mai poate fi definit literatură. Mai cu seamă că scriitorul consideră, ca odinioară un demiurg, toate obiectele care ne-nconjoară drept siluete ale poeziei... materiale. Adică de ce numai Macedonski (1854-1920), Apollinaire (1880-1908), Christian Morgenstern (1871-1914) sau Edwin Morgan (n. 1920) s-au folosit și de caligrame, atâta timp cât olandezul Johan Huizinga (1872-1945) a conceput un întreg studiu intitulat **Homo ludens?** Nu cumva replica lui era dată acelei sintagme latinești **homo sapiens?**

Pornind de la un calcul prestabilit, refăcând traiectoria de la **sapiens la ludens**, Florentin Smarandache, fiind de acum cetățean american, reușește ușor să caricaturizeze și să ridiculizeze, acoperindu-și înșelător drama dezrădăcinatului, a evadatului pe o insulă a lui Defoe, căutând să-și facă din cuvântul românesc o slugă botezată... Vineri. Iată cum, prin ricoșeu, dornic de literatură bună, el devine “un obsedat al antiliteraturii”. Totul îl ia în răspăr, adică totul ce părea imuabil, încremenit în tipare și în dicționare. Până și un basm intitulat **Greuceanu**, o **Mioriță**, poezii de Bolintineanu, de Eminescu, intră în țesătura rostirii scriitorului, ridicând sau coborînd tonusul estetic (atâta cât este!).

Că descifrătura noastră stă pe linia mediană a conviețuirii (reale și mentale) a lui Smarandache ne-o motivează mai multe proze scurte așezate în pagină pilduitoare: când ca o proză cursivă (elegantă, de modă veche), când ca una șleampătă, urmând incoerența și incongruența unui text oral într-o scrisoare particulară, când ca un text frânt în fragmente, când ca o pagină albă, ori ca o elucubrație picturală, ori ca un amestec de vocabule românești, englezești ș.a.

Autorul face mare caz de căutarea timpului pierdut, când ca Ion Creangă, când ca M. Proust, adesea pe un ton dostoevskian, despre creațiile folclorilor, despre zicerile de nuntă, de beție și de îngropăciune. Este și aceasta o formă de recuperare românească într-un spațiu american prea puțin bătrân, cu atâta conglomerat etnic. Smarandache desface mituri, spații și timpi consumați pe veresie ori întâmplător, fără a se teme de atâtea semne ale răului aflate în cutia Pandorii. Dacă a învățat ceva de la americanii bogați de informații și de călătorii este faptul că trebuie să te faci cunoscut în lume cu orice preț. Cu cât se vorbește mai mult despre tine, înseamnă că exiști și că meriți toată atenția. Pe această axă a convingerilor, Smarandache se transferă pe sine în lumea românească, în fapt a biografiei sale de ieri, pentru a se convinge că există cu adevărat. Cum matematica este o lume a ideilor universale, ea se adresează numaidecât spiritului. Pe când literatura, de la Aristotel la Hegel vizează în primul rând afectul, Smarandache vrea să-și protejeze sufletul, precum odinioară Mircea Eliade.

Aporiile smarandachiste se petrec la nivel filosofic. Ele stau

semețe, generalizând și înobilând o gândire extrem de calculată. De aici și forma liniștită, degajată a lor. Spațiul și timpul revin obsedant, ca o sabie a lui Damocles în mai toate textele. Nu în puține cazuri, îndoiala, scepticismul se răsfață în asemenea exprimări. Câteva exemple:

“Plutesc în neant deasupra brutalei realități”.

“M-au dat afară din viață, m-au dat afară din spațiu”.

“Omoară la mine destinul”.

“Stau la coadă la intrarea în artă”.

“Lumea joacă pe frunze. Ce s-ar face dacă n-ar fi ele? Toront năvalnic alcătuit din vise frânte”.

“Vreau să prind realitatea clipei prezente: caut viața ei”.

Toate acestea și alte câteva zeci țin de nonexistențialism. Adică de un gând al lui Platon, care numea materia **me on** adică non existență. Conștient sau nu, prin întoarcerea în timp la biografia românească, Smarandache realizează “căderea în sensibilitate” (ca să ne folosim de o expresie a lui Maritain).

Literatura din acest volum al lui Florentin Smarandache, de departe neomogenă (de aceea autorul și-a conștientizat-o prin... titlu! **Scrieri defecte**), are câteva piese care pot fi socotite unicat, numai în spațiul românesc. Iată un singur exemplu: **Buletin de știri**. Dictatorul Nicolae Ceaușescu se-ntâlnește cu Mobutu, dictatorul Zairului. Pe două pagini bune se inserează doar trei vorbe esențiale: **s-au văzut, au discutat, au semnat**. O proză în trei trepte, fiindcă la fiecare dintre “personaje” i se adaugă toate funcțiile, de ordinul zecilor, ori de câte ori vine vorba. Altfel spus, totul se sufocă, se strivește sub titlaturile bombastice care-l însoțesc.

Cumplit de măreață proză!

Jocurile stilistice sau eliptice ale volumului sunt mărturisite într-un așa-zis eseu - **Scriori defecte**. El pune pe tapet chiar intenția autorului (nu știu dacă nu poate fi extinsă și în alte scrieri). Deci: “atitudini convulsive/ jargon/ excomunicarea autorului/ statu quo/ lipsă de comprehensiune/ dispariția personajului/ prezumția haosului/ solipsism”.

În ciuda faptului că întreține o uriașă corespondență cu scriitorii de pe întreg globul, Florentin Smarandache, uitându-se în oglinda

---

interpretat de... succesului, crede că aparține **Generației '80** (Gh. Crăciun, Cristian Teodorescu, G. Cușnarencu, Ion Groșan, Liviu Antonesei, Sorin Preda, Daniel Vighi ș.a.). Nu știe însă, fiind departe de țară, că el, Florentin Smarandache, a dus experiența acestora de “nealiniați” la extremă, adică acolo unde receptarea multora nu mai are antene de receptare. O sublimare? O esențializare? O inconștientizare a conștientului? Sau invers!

Oricum, credem că Smarandache a realizat prin acest volum un “mesianism naratologic”, iar volumul pe ansamblul său are două posibilități propuse lecturii. Una: de a fi respins pentru violența și nestatornicia limbajului, căci nu se aliniază nici unei direcții literare. Și a doua: să fie acceptat ca un deliciu al lecturii de către degustătorii rafinați care nu fac rabat impresionismului sau expurgării întâmplătoare. La spiritul matein al prozatorului, numai elitiștii au acces.

Fiind cam unic, irepetabil (numai de către el însuși, deci, din nou manierism!), textul dilatat în varii conotații face din **Scrieri defecte** nu numai un experiment, dar și un cap de pod pentru interpretarea complexă a limbii române, chemată să dea seama de virtuțile și servituțele comunicării sale.

Craiova, 28 noiembrie 1999

MARIAN BARBU